

Vihuru
Va
Setni
Byt

CARLO GOLDONI (1707—1793)

znamená pro italské drama a divadlo zhruba totéž, co Shakespeare pro divadlo anglické, či Molière pro divadlo francouzské. V historii italské komedie tvoří jeho rozsahem obrovské dílo (téměř 300 komedií — mnohé z nich byly napsány ve francouzštině, neboť posledních 32 let života strávil tento Benátčan v Paříži) základní mezník. Goldoni završuje svým dílem dlouhou a bohatou historii commedie dell'arte tím, že ji překonává a vytváří nový typ realistické komedie (i když v mnohém inspirované commedii dell'arte a vycházející z jejích principů a typů).

Ve svém snažení o reformu komedie musel Goldoni podstoupit dlouholeté boje s Carlem Gozzim, strážcem tradice klasické commedie dell'arte a Pietrem Chiarim; boje, které přinášely úspěchy střídavě oběma stranám, až nakonec definitivně zvítězila charakterová komedie Carla Goldoniho.

K tomu, aby naplnil v oné době již ustrnulé a zkostnatělé schéma *commedie dell'arte* životem a vlil do jejích vyčerpaných cév novou krev, měl Goldoni vynikající předpoklady. Jeho praxe soudního úředníka, advokáta a diplomata mu umožnila poznat množství lidských typů, výrazných charakterů ať z prostředí „horních deseti tisíc“, tak z prostředí benátských rybářů, mezi nimiž provozoval po jistou dobu svou soudní praxi. Tyto odpozorované zkušenosti pak vtělil do svých charakterů, z nichž mnohé se staly definitivní součástí italského komediálního repertoáru. Z jeho přecetných komedií jmenujme za všechny alespoň **Sluhu dvou pánů** (s maximem prvků *commedie dell'arte*), **Chytrou vdovu**, **Mirandolinu**, **Kavárničku** (u nás známější v Hoffmeisterově zpracování pod názvem **Zpívající Benátky**), **Zamilované**, **Poprask na laguně**, **Náměstíčko**, **Vějíř**, **Hrubíány**, **Pana Todero Brumlu**, **Lháře** či **Impresaria ze Smyrny**. Na konci života napsal v Paříži obšírné Paměti (celé vyšly ve slovenském překladu, v českém znění jejich první, nejzajímavější část).

Upravovatel Goldoniho trilogie Giorgio Strehler patří k nejvýznamnějším režisérům soudobého divadla. — Narodil se 14. srpna 1921 v Terstu, z rodinného prostředí si přinesl tradiční vztah k umění, najmě k hudbě. I když navštěvoval v Miláně Akademii přátel dramatu (Accademia dei Filodrammatici), je svým divadelním vzděláním v podstatě autodidakt. Jeho divadelní začátky jsou začátky herce v divadelní společnosti, tato Strehlerova „doba her a malin nezralých“ měla značný vliv pro jeho pozdější tvorbu. Právě tehdy, na konci třicátých let vznikaly v opozici proti stagnujícímu, „akademickému“, oficiálnímu italskému divadlu mladé proudy, usilující o reformu zaběhaného způsobu hraní a provozování divadla, rekrutující se převážně z řad mládeže a studentů. V roce 1941 Strehler jako herec univerzitní divadelní společnosti absolvuje svůj první režijní pokus — Pirandellovy aktovky. V roce 1943 utíká do neutrálního Švýcarska, v Ženevě pod pseudonymem vede divadelní společnost „Compagnie des Masques“. První režie zde — Eliottova „Vražda v katedrále“ (později Strehler režíroval tuto hru ještě několikrát). S toutéž společností uvádí i světovou premiéru Camusova *Caliguly*. V roce 1945 návrat do Itálie. 14. května 1947 zahajovacím představením Gorkého „Na dně“ začíná svou činnost Piccolo Teatro della Città di Milano, které Strehler řídí spolu se svým dlouholetým přítelem Paolo Grassim. Další Strehlerova činnost je úzce spjata s tímto divadlem, které získalo záhy pověst jednoho z nejvýraznějších center moderní jevištní tvorby v Evropě. Strehler inscenuje klasiku i moderní autory (Shakespeara, Goldoniho, Gozziho,

Büchnera, Gorkého, Čechova, vedle toho Pirandella, Brechta, Camuse, Sartra, Williamse a mnoho dalších). V roce 1954 uvádí svou úpravu trilogie Carla Goldoniho o letním bytě „Vzhůru na letní byt“.

Cestování na letní byt zaujalo Goldoniho jako dramatika v roce 1754. Bylo to v době, kdy prodělal těžký zápal plic, z kterého se zvolna uzdravoval nejprve v Modeně, posléze v Miláně. Po návratu do Benátek začal znovu pilně psát. Prvním výsledkem jeho nové tvůrčí činnosti byla komedie „La Villeggiatura“ (**Letní byt**). Sám o jejím vzniku píše v „Pamětech“:

„Na svých cestách jsem navštívil mnoho letních sídel na břehu Brenty, kde přepych rozvíjí všechnu svou nádheru. Naši předkové tam chodívali pro svá jmění a dnes je tam rozhazují. Hrají se tam hazardní hry, pořádají se hostiny, bály a divadla a italské cizopasnické kavalírství tam bez obav a strachu bují víc než kdekoli jinde.“ Za nějaký čas se k mánii svých současníků po letním bytě vrátil znovu a obšírněji a výsledkem je právě hra „**Vzhůru na letní byt**“ (Trilogia della villeggiatura), jejíž tři části **Toužení po letním bytě** (Le Smanie della villeggiatura), **Dobrodružství na letním bytě** (Le avventure della villeggiatura) a **Návrat z venkova** (Il Ritorno dala campagna) byly vcelku provedeny roku 1761.

CARLO GOLDONI

Vzhuru na letní byt

(Trilogia della villeggiatura)

- I. díl: **Třeštění po letním bytě**
- II. díl: **Snění na letním bytě**
- III. díl: **Procitnutí po letním bytě**

Úpravu Giorgio Strehlera přeložila Eva Bezděková

Upravili: **Bedřich Jansa a Mojmír Weimann**

Hudba: **Josef Przebinda**

Texty písní: **Bedřich Jansa**

Režisér: BEDŘICH JANSA

Výtvarník scény: **Josef Vališ**

Výtvarník kostýmů: **Věra Faberová j. h.**

Choreografie: **Julie Jastřembská**

Dramaturg: **Mojmír Weimann**

Korepetitor: **Antonín Kašper**

Spoluúčinkuje skupina **Bukanýři** vedená **Miroslavem Večeřou**

Československá premiéra dne 27.června 1970 v Divadle J. Myrona

První principál a Beltramo	Osvald Albín
Druhý principál a Trapolino	Jiří Duras
Harlekýn a Paolo	Stanislav Šárský
Pierot a Cecco	Stanislav Malý
Kolombina a Brigida	Alexandra Gasnářková
Filippo, livornský měšťan	zasloužilý umělec Miloslav Holub
Sabina, jeho sestra	Anna Kratochvilová, nositelka vyznamenání „Za zásluhy o výstavbu“
Giacinta, jeho dcera	Miluše Dreiseitlová
Leonardo, Giacintin nápadník	Jaroslav Kaňkovský
Vittoria, jeho sestra	Milena Asmanová Marianna Štepitová - Klaučo j. h.
Guglielmo, Vittoriin nápadník	Václav Antoš
Fulgenzio, Leonardův přítel	František Šec
Ferdinando, přítel všech v Livorně	Zdeněk Dřevojánek
Paní Costanza, livornská měšťanka	Naděžda Letenská
Rosina, její neteř	Jana Lukešová
Tognino, Rosinin nápadník	Adolf Kohuth
Strýc Bernardino	Miroslav Horák
Číšníci	Josef Przebinda ml. j. h. Michal Štrich j. h.

Představení řídí: **Milada Pecháčková**

Text sleduje: **Milada Dehnerová**

Přestávka po I. a II. díle

Commedia dell'arte nebo také **commedia a sogetto** je nepochybně jedním z nejzajímavějších a nejvíce inspirujících druhů divadelního umění, které se v jeho dějinách vyskytuje. Rodnou zemí komedie dell'arte je Itálie. Její původ se podle některých teorií klade zpět až do dob starořímské atellanské frašky a upozorňuje se na podobnost čtyř prvotních základních typů komedie dell'arte (Pantalone, dottore, Brighella a Arlecchino) s analogickými typy v atellanské frašce. Jiní teoretikové tomuto názoru oponují a hledají původ u středověkých jokulátorů a žertěů. Hlavními znaky komedie dell'arte jsou stabilní typy — masky, které zůstávají v každé jednotlivé komedii totožné, mění (respektive obměňují se) pouze situace, do nichž se tyto typy dostávají a improvizace. Zachované scénáře komedie dell'arte jsou jen velmi hrubými syžety jednotlivých výstupů, které konkrétním obsahem naplňovali až přímo herci ve vlastní divadelní akci. Rozkvět komedie dell'arte v 16., 17. století. Rozličné divadelní společnosti (i Gelosi, gli Uniti, gli Accosi aj.) šíří slávu italské komedie po Evropě. Společnost i Gelosi má v Paříži dokonce titul Comédiens du Roi (Herci královi). Komédie dell'arte se definitivně v Paříži usazuje, vznikají nové typy — nejznámější Pierot. V 18. století komedie dell'arte upadá, Goldoni završuje a překonává tento žánr, ve Francii v obměněné pantomimické podobě ožívá její tradice (Divadlo ve Funambules, Pierot Debureau).

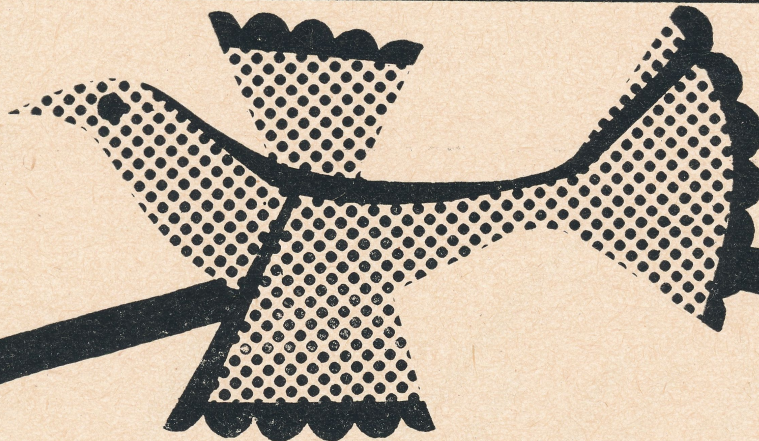
Ve „Vzhůru na letní byt“ nám nejde o rekonstrukci historické podoby komedie dell'arte, ale o určitý základní divadelní přístup ke goldoniovskému textu. Giorgio Strehler volil cestu přiblížení Goldoniho k Čechovovi, nás víc vzrušovaly momenty elementární divadelnosti, skryté pod zdánlivě poklidnou a nezčeřenou hladinou textu. Při pozornějším začtení do hry se začne odhalovat řada souvislostí, které zdaleka nejsou pouze povrchní. Nejde jen o to, že řada postav si v sobě nese určité rysy svých předchůdců a předobrazů z komedie dell'arte, přetransformovaných do podoby charakteru měšťanské komedie (Fulgenzio má rysy Dottora, Ferdinando Capitana, Filippo Pantalona, o sluhovských postavách ani nemluvě). Tato elementární divadelnost je ovšem ukryta někde hlouběji, někde v celé struktuře textu. Neustálé kladení otázek po základním konfliktu nás nakonec přivedlo ke zjištění, že pod zdánlivě prajednoduchým „realistickým“ příběhem jedné cesty na letní byt se skrývá velice rafinovaná zápleтка, která má svou velmi precizní divadelní podobu. A tyto průzkumnické cesty do textu hry pana Goldoniho nás konečně dovedly ke zvolené formě „divadla na divadle“; vystoupení divadelní společnosti, která sehraje komedii o přípravách cesty na letní byt, pobytu na něm a návratu domů; příběh o třech částech, z nichž každá je uzavřeným a do jisté míry autonomním celkem, ale které přitom do sebe přesně zapadají jako tři strany trojúhelníku. Přitom, znovu opakujeme, nešlo nám o historickou rekonstrukci, znalci italského divadla a komedie dell'arte nám mohou vytknout mnoho lapsů a ahistoričností; šlo nám o divadlo.

Chcete nám vlídně naslouchat?
O lásce budeme vám hrát,
o třestění po letním bytě.
Nenesem mravní úhonu,
chcem vám jen složit poklonu
a zazpívat si s vámi sytě:

Ať žije radost,
ať žije veselí,
ať zraje víno, které se dá pít.
Zahod'te starost,
zahod'te trápení
a pojd'te křepčit k nám na letní byt.
Ať žije radost,
ať žije veselí,
ať každý zpívá tenhle starý hit.
Zahod'te starost,
zahod'te trápení
a pojd'te s námi na letní byt snít.
Ať žije radost,
ať žije veselí,
ať žije, žije, žije letní byt.

UŽ KDYŽ JE V KOLÉBCE
uzavřete pro své batole
SDRUŽENÉ POJIŠTĚNÍ MLÁDEŽE

Zajistíte mu v 18 letech prostředky
ke koupi družstevního bytu,
k zařízení moderní domácnosti
Pojištění zabezpečuje i vás pro případ úrazu.
nebo pokračování ve studiích.

ČESKÁ STÁTNÍ POJIŠŤOVNA

Carlo Goldoni: Vzhůru na letní byt. — Program vydalo Státní divadlo v Ostravě v redakci Mojžíra Weimanna. Obálka a grafická úprava Josef Vališ, typografická spolupráce Jindra Kosourová. — Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14. Cena 2 Kčs